Du är en demokrati-fostrare!

En handbok i demokratifostran

ungasidéer.fi

ISBN 978-952-7094-06-8
Pirjo Junttila-Vitikka & Virpi Peitso,
Du är en demokratifostrare.
En handbok i demokratifostran. 1:a upplagan (pdf).
Utgivare: Koordinaatti – Utvecklingscenter för
ungdomsinformations- och rådgivningsarbete
Uleåborgs stad, 2016

Undervisnings- och kulturministeriet

Du är en demokratifostrare!

– EN HANDBOK I DEMOKRATIFOSTRAN

1. Utgångspunkterna för tjänsten Ungasidéer.fi 4
1.1. Varför grundades tjänsten Ungasidéer.fi? 4
1.2. Målen för demokratifostran 5
1.3. Centrala begrepp 5
1.4. Lagar och dokument 6

2. Att handleda en engagerande idéprocess 8
2.1. Handledarens roll på tjänsten Ungasidéer.fi 8
2.2. Hur kan handledaren stöda den ungas delaktighet? 8
2.2.1. Hur kan man försäkra att den unga verkligen blir hörd? 8
2.2.2. Hur kan man stärka den ungas ansvarstagande? 9
2.2.3. Hur kan man engagera och motivera de unga? 9
2.3. Tips för handledning av en engagerande idéprocess 13
2.3.1. Uppvärmning 14
2.3.2. Planering 14
2.3.3. Idéproducering 15
2.3.4. Att presentera och publicera idéer på tjänsten Ungasidéer.fi 15
2.3.5. Att föra idéer vidare och följa upp dem på tjänsten Ungasidéer.fi 16
2.4. Att handleda en ungdom som är intresserad av att påverka 16

3. Hur kan man påverka och kommunicera på ett bra sätt? 18
3.1. Att utveckla de dialogiska färdigheterna 18
3.2. Kommunikationsstilen spelar roll 19
3.3. Hur kan man skickligt påverka med non-verbala och verbala metoder? 20
3.3.1. Färdigheter i non-verbal kommunikation 20
3.3.2. Färdigheter i verbal kommunikation 21

4. Engagerande metoder 24
4.1. Övningar för att lära känna varandra och för att lära sig växelverka 24
4.2. Övningar i kommunikation och i påverkan 25
4.3. Uppvärmningsövningar 25
4.4. Engagerande idéprocesser 27

Källor 32

Andra publikationer i temat 34

1. Utgångspunkterna för tjänsten Ungasidéer.fi

(Pirjo Junttila-Vitikka)

1.1. Varför grundades tjänsten Ungasidéer.fi?

Tjänsten Ungasidéer.fi är avsedd för att stöda och komplettera skolornas, läroverkens, ungdomsarbetets och andra instansers arbete för att lära ungdomarna om delaktighet och demokratifostran. Den kostnadsfria, riksomfattande påverkningstjänsten kan tas i bruk av organisationer som arbetar med ungdomar.

Syftet med tjänsten är att erbjuda en lätt nåbar farled för de ungas idéer, förslag och åsikter. Samtidigt är det ett forum där aktörer som är intressera av att höra de ungas åsikter kan få, hitta och även begära de unga att ta ställning som stöd för beslutsfattandet. Dessutom är syftet med tjänsten att stärka handledarnas och lärarnas kunskaper om delaktighet och påverkan och att erbjuda praktiska redskap för demokratifostran.

I handboken får handledarna och lärarna[1]:

- *information om de ungas delaktighet och påverkan,*
- *redskap för att gynna de ungas delaktighet,*
- *tips för att väcka de ungas motivation och intresse,*
- *tips för hur idéer skapas samt,*
- *metoder för en mångsidig utveckling av påverkningsfärdigheter.*

Främjandet av de ungas delaktighet anses vara en viktig sak i Finland och något som får en allt starkare roll i lagstiftningen. I bakgrunden ligger oron för hur vi kan få de unga att delta, påverka och intressera sig för politik och de gemensamma ärendena och hurdana färdigheter hela ålderskullen får för ett aktivt medborgarskap (Utbildningsstyrelsen 2011, 5).

Den internationella undersökningen[2] IIC 2009 som utredde de ungas färdigheter för samhälleligt påverkande visar att oron är relativt välgrundad. Enligt resultaten har de finländska ungdomarna goda kunskaper men vad gäller attityder och deltagaraktiviteten ligger vi på låg nivå internationellt sett. Endast två procent av de finländska ungdomarna är mycket intresserade av den egna ortens politiska frågor, 19 procent är rätt intresserade och resten är just inte alls intresserade (56 procent) eller inte alls intresserade (23 procent). (Suoninen, Kuparinen & Törmäkangas 2010.)

Resultaten från IIC 2009-undersökningen är kanske inte så värst uppmuntrande, men vi kan nog förvänta oss bättre resultat från undersökningen år 2016. De senaste åren har satsningarna för att korrigera detta ökat. Den betydligt aktivare offentliga politiska diskussionen har kanske bidragit till att väcka de ungas intresse för samhälleliga frågor och påverkan. En positiv utveckling i de ungas upplevelse av delaktighet syns redan i resultaten[3] från enkäten hälsa i skola som Institutet för hälsa och välfärd årligen genomför.

Statusen för hur barn och unga är delaktiga i Finland har i början av 2010-talet granskats av experter inom 24 olika branscher i verket Demokratiaoppitunti (Gretschel & Kiilakoski 2012). Bokens författare delar en uppfattning om att man i Finland har satsat på strukturerna och lyckats utveckla fungerande modeller. Brister påvisas dock både i strukturerna och framför allt i attityder och i verksamhetskulturen (ibid. 299). Det finns alltså ännu arbeta för att främja de ungas delaktighet och möjliggöra deras påverkan, och tjänsten Ungasidéer.fi strävar efter att svara på denna viktiga utmaning.

[1] Materialet är avsett för lärare, handledare och för alla som arbetar med unga. I fortsättningen kan det i texten stå endast handledare, men som även avser lärare och andra aktörer. Detta är motiverat eftersom läraren i en engagerande process har en mer handledande än undervisande roll.

[2] Det är frågan om den internationella utvärderingsundersökningen Civil and Citizenship Education Study som genomförs regelbundet och vars syfte är att reda ut de ungas färdigheter att agera och delta som aktiva medborgare. 38 länder deltog i undersökningen och elever i 8:e klass utgjorde målgruppen. Undersökningen utförs nästa gång år 2016.

Mera information om undersökningen finns på Statistikcentralens sidor:
http://bit.ly/tilastokeskus-ICCS-tutkimus

[3] Resultat från enkäten hälsa i skola åren 2004–2015: www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset

1.2. Målen för demokratifostran

Den pedagogiska grunden för handboken ligger i demokratifostran. Lika väl kunde vi tala om *engagerande fostran* eller *medborgarfostran* och likadana mål syns även i *kritisk fostran, socialpedagogik, mediefostran* och till viss del även i *företagarfostran.* Den gemensamma nämnaren för de här pedagogiska inriktningarna är att fostran inte ses som ett autoritärt givande av anvisningar, råd och färdiga svar eller som disciplin, utan som en verksamhet som bottnar i jämlik växelverkan. Målet är att forma en medveten, ansvarskännande och aktiv medborgare som förstår att världen går att ändra och att vi kan påverka saker.

Demokratifostran kan förklaras som en sådan mänsklig verksamhet vars mål är en *medveten, ansvarskännande* och *samarbetskapabel* medborgare som

- *förstår att världen går att ändra och att man kan påverka saker,*
- *som inte blint lyder vilken auktoritet som helst utan som kan och vågar ingripa i missförhållanden då den allmänna nyttan så kräver,*
- *ser inte bara missförhållanden utan även sakernas positiva sidor,*
- *förstår att det inte finns bara en sanning utan olika synvinklar och upplevelser,*
- *skaffar mångsidigt information, överväger olika synvinklar och strävar efter att påverka saker på ett konstruktivt sätt genom att även själv ta ansvar för utvecklingen,*
- *letar inte bara fel utan fäster uppmärksamhet framför allt vid de nya sidorna och möjligheterna som sakerna erbjuder,*
- *kan ifrågasätta även sina egna åsikter och är villig att lära sig nytt,*
- *strävar medvetet efter att utveckla sina färdigheter till växelverkan och samarbete samt*
- *bryr sig om sig själv och andra.*

Handboken Du är en demokratifostrare strävar efter att nå demokratifostrans mål genom att utveckla:

1. *praxis för gruppers, uppväxtgemenskapers och samhällets demokrati*
2. *de ungas delaktighets- och påverkningsfärdigheter samt*
3. *kunnande som gäller handledarnas delaktighet och demokratifostran.*

1.3. Centrala begrepp

Med **de ungas påverkande** avses en verksamhet där de unga deltar i gemenskapens eller samhällets beslutsfattande på ett sätt som ger dem verkliga möjligheter att påverka. Deltagandet kan vara framförande av åsikter och idéer, funderingar och diskussioner kring saker som är uppe för beslut, beslutsfattande, beslutsverkställande samt bedömning eller utveckling av verksamheten. I den påverkan barn och unga utför är det både frågan om delaktighet i politisk verksamhet och om uppväxt och fostran till en aktiv medborgare.

I den praktiska verksamheten ansluts delaktighet oftast till de ungas aktiva deltagande och påverkan. Delaktigheten kan även ses som en omfattande demokratisk verksamhetskultur, som en attityd som stöder gemenskapen och människans helhetsmässiga välfärd. Syftet med delaktighetsarbetet är

att skapa en dialogisk verksamhetskultur som baserar sig på omsorg och acceptans av olikheten, där alla kan uppleva att de blir sedda, hörda och godkända sådana som de är både på grupp-, gemenskaps- och samhällsnivå. Tyngdpunkten i den här synvinkeln är utvecklingen av fostringspraxis och påverkan på befintliga konstruktioner och de ungas gruppförhållanden. (Se även Kiilakoski 2007, 13–14; Hanhivaara 2006.)

Demokrati betyder bokstavligt översatt folkstyre (från grekiskan demos=folket, kratos=styre). I vardagligt tal kan man med demokrati avse ett värde, att folkets eller majoritetens vilja sker, en samhällsmodell eller ett tillvägagångssätt för att välja beslutsfattare. I sin vidaste betydelse uppfattas demokratin som ett värde och då avser man med demokrati till exempel individens frihet, medborgarnas politiska rättigheter, yttrandefrihet, tolerans, jämlikhet och så vidare. (Otakantaa.fi (2015); se även Demokratia.fi/sv-tietotori)

Olika former av demokrati: representativ demokrati, direkt demokrati, deltagande demokrati, deltagande deliberativ (offentligt övervägande) demokrati och motdemokrati. Barnens och ungdomarnas delaktighet borde förverkligas på alla ovan nämnda demokratiska arenor (Gretschel & Kiilakoski 2012, 40–44, 300).

1.4. Lagar och dokument

Grunden för barnens och ungdomarnas delaktighet har på nationell nivå gjutits i lagstiftningen (Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012, 9). Ungdomslagen förpliktigar att de unga ska ordnas möjlighet att delta i behandlingen av ärenden som gäller lokalt och regionalt ungdomsarbete och -politik och att de unga ska höras i ärenden som gäller dem (Ungdomslagen 2006/8 §)5. Även lagstiftningen som gäller de olika skolnivåerna och barnskyddslagen (2007) har bestämmelser om barnens och ungdomarnas rätt att delta. Barn och unga omfattas även av de allmänna lagar som tryggar alla medborgare rätt att bli hörda och få jämlik behandling så som Finlands grundlag (1999), kommunallagen (2015) och diskrimineringslagen (2014).

Lagarna som stadgar verksamheten i grundskolan, gymnasiet och den grundläggande yrkesutbildningen har uppdaterats gällande elevernas delaktighet och elev-/studentkårsverksamheten år 2013. Undervisningsarrangören förpliktigas i lagstiftningen för alla dessa utbildningsnivåer att gynna alla elevers delaktighet och se till att alla elever har möjligt att delta i skolans verksamhet och utveckling samt att uttrycka sina åsikter i frågor som gäller elevernas ställning. I bestämmelserna betonas att eleverna/de studerande ska ordnas möjligheten att delta i beredningen av läroplanen och i planerna som hör till den samt i beredningen av skolans ordningsstadga. Dessutom bestämmer lagarna som gäller skolorna och läroverken att alla skolor ska ha en elevkår. Lagarna som gäller skolor och läroverk finns i sina helheter på följande länkar:

Lagen om grundläggande utbildning:
http://bit.ly/Lag-om-grundlaggande-utbildning
(Hänvisad 18.1.2016)

Gymnasielagen:
http://bit.ly/Gymnasielag-Delaktighet-studerandekar
(Hänvisad 18.1.2016)

Lagen om grundläggande yrkesutbildning:
http://bit.ly/Lag-om-grundlaggande-yrkesutbildning
(Hänvisad 18.1.2016)

[5] *Undervisnings- och kulturministeriet har den 14 oktober 2015 publicerat arbetsgruppens förslag till reform av ungdomslagen. I lagförslaget stärks de ungas delaktighet och påverkan. Avsikten är att lagen träder ikraft hösten 2016.*

2. Att handleda en engagerande idéprocess

2.1. Handledarens roll på tjänsten Ungasidéer.fi

(Pirjo Junttila-Vitikka & Virpi Peitso)

Utgångspunkten för tjänsten Ungasidéer.fi är att vilken ungdom som helst fritt och självständigt kan presentera en idé kring ett ämne som den unga anser vara viktigt. Att den unga lägger ut sin idé på tjänsten är dock ingen garanti för att den unga upplever deltagande. Det är viktigt att idéerna tas på allvar och att andra unga och beslutsfattarna reagerar på dem. Förbindelsen med beslutsfattarna avgör i sista hand hur tjänsten lyckas stöda den ungas upplevelse av delaktighet och möjligheten att påverka. Idéns genomgång beror på:

- *hur övertygande motiveringarna är,*
- *hur omfattande stöd idén får,*
- *de resurser genomförandet kräver samt,*
- *hur idén svarar på de ungas och samhällets behov i en större skala.*

Många unga är mycket medvetna om samhälleliga missförhållanden och kan både bilda åsikter och motivera dem. Demokratin förutsätter dock att alla unga garanteras jämlika möjligheter att lära sig påverkningsfärdigheter. Därför är det viktigt att användningen av tjänsten Ungasidéer.fi stöds så att de flesta ungdomar får färdigheter att utveckla och motivera idéer och därmed kan delta i påverkningsarbetet. De ungas delaktighet borde genomföras på individuell, grupp-, gemenskaps- och samhällsnivå (Grestschel & Kiilakoski 2012, 300).

Handledarnas uppgift är

- *att sprida information om påverkningstjänsten och handleda ungdomarna i hur tjänsten används*
- *att uppmuntra och engagera enskilda unga till att uttrycka sina åsikter, komma med idéer och utnyttja påverkningstjänsten*
- *att hjälpa de unga att motivera sina förslag och idéer så att de har möjligheter att få understöd och därmed bättre komma längre i beslutsfattningskedjan*
- *att genomföra engagerande utvecklings- och idéprocesser där de unga får utveckla sina påverkningsfärdigheter, fundera över, diskutera och producera motiverade idéer tillsammans med andra unga och människor i olika åldrar.*

Eftersom Ungasidéer.fi är en påverkningstjänst på nätet kan den inte ensamt svara på denna utmaning, utan det krävs även aktörer som arbetar i den fysiska miljön och som främjar de ungas delaktighet genom sin verksamhet. Det vore bra att få påverkningstjänsten till en del av det övriga servicesystemet för unga samt till en del av organisationernas verksamhetskultur.

2.2. Hur kan handledaren stöda den ungas delaktighet?

(Pirjo Junttila-Vitikka)

I Finland anses de ungas delaktighet vara ett viktigt värde som stöds av stadsförvaltningen: man har stiftat lagar, inlett projekt och grundat tjänste och skapat system som låter barnen och de unga påverka. Konstruktionerna kan dock inte ensamma garantera att de unga upplever att de blir hörda och är viktiga medlemmar i grupper, gemenskaper och samhället (bl.a. Gretschel & Kiilakoski 2012). Den verkliga upplevelsen av delaktighet uppstår i växelverkan mellan människor.

2.2.1. Hur kan man försäkra att den unga verkligen blir hörd?

Upplevelsen av delaktighet begränsar sig inte till att den unga får säga sin åsikt. Det är även frågan om hur den unga och den ungas tankar bemöts och attityderna mot dessa: är de vuxna som frågar om åsikterna och som den unga möter i sin vardag verkligen intresserade av den unga och dennes tankar? Känner den unga sig uppskattad?

Ett konkret sätt att visa uppskattning är att de vuxna reagerar på den ungas åsikter och att en del av förslagen även genomförs på ett motiverat sätt. De unga förväntar sig dock inte ogrundat beröm eller kritiklöst godkännande av förslagen, utan uppmuntrande och respektfullt bemötande och en öppen dialog med de vuxna. Det viktigaste är att den unga blir sedd, hörd och uppskattad som sig själv.

Handledaren kan stärka den ungas upplevelse av delaktighet på följande sätt:

- genom att se till att den ungas åsikt även har konkret inverkan, alltså att man reagerar på åsikterna och även genomför en del av dem
- genom att fokusera på mötet med den unga och vara närvarande i situationen, se den unga i ögonen och visa äkta intresse och uppskattning för den unga och dennes tankar
- genom att behandla den unga som en jämlik, genom att kasta sig in i en dialog där idéerna övervägs i ett positivt sken och genom gemensam utveckling
- genom att i verksamheten utnyttja sådana pedagogiska metoder som främjar samarbetet, möjliggör roller för många aktörer och som ger e unga mer rum att tala och uttrycka sig
- genom att systematiskt och mångsidigt utnyttja arbetssätt som jämlikt kartlägger alla gruppmedlemmars åsikter och tankar, till exempel talrundor, anonyma lappar samt attityd- och åsiktslinjer och öppna frågor
- genom att beakta särskilt blyga och tysta ungdomar som har nytta av metoder som låter deltagarna uttrycka sina åsikter utan tal, eller där deltagarna endast talar i små grupper: det viktiga är att synliggöra att det alltid är frivilligt att hålla tal
- genom att medvetet bygga upp en förtrolig gruppatmosfär där det är tryggt att framföra sina åsikter och tankar: övningar som frigör atmosfären, som gör det lättare att bli bekant med sig själv och med andra, som bygger upp gruppens spelregler och löser konflikter
- genom att särskilt satsa på att gruppen tillåter olikheter och främjar jämlikheten.

2.2.2. Hur kan man stärka den ungas ansvarstagande?

Makt, frihet och ansvar går alltid hand i hand – eller borde åtminstone göra det. Makt och frihet utan ansvar leder till kaos, och det är å andra sidan omöjligt att bära verkligt ansvar om det alltid är någon annan som bestämmer. Om målet är att fostra de unga till att bära ansvar borde man ta med dem i beslutsfattandet. När de unga får makt att till exempel påverka reglerna på skolan eller ungdomslokalen tar de oftast bättre ansvar för att följa reglerna.

Det är inte alltid lätt för vuxna att ge upp makten de vant sig vid. Ett hinder kan vara oron över hur de unga kommer att använda den makt de får. Oftast visar det sig vara onödigt att oroa sig över att de unga inte kan använda makten rätt. De unga växer och blir värda den tillit de får. Och även om detta inte alltid är fallet så löser sig sakerna då man förstår att ansvar är som vilken annan färdighet som helst, med individuella inlärningsskillnader och något man lär sig via övning.

Ansvarsfostran förutsätter även att handledaren är kreativ och vågar ta risker, eftersom de säkerhetsbestämmelser som blivit fler och fler de senaste åren betonar myndighetsansvar och kan begränsa maktöverföringen till de unga.

2.2.3. Hur kan man engagera och motivera de unga?

De unga har inte alltid ett självklart intresse för att påverka, men detta intresse kan väckas upp. Den viktigaste utgångspunkten för engagerandet är handledarens omsorgsfulla, uppskattande och uppmuntrande attityd till den unga. Att handledaren lyssnar aktivt, ser uppmuntrande på

den unga, ger stärkande respons (och i lagom doser även konstruktiv feedback) och på alla sätt visar sitt intresse för den unga och de saker den unga presenterar. För att väcka den ungas intresse är det även viktigt att handledaren själv är intresserad och engagerad. En handledare som är motiverad i sitt arbete skapar iver omkring sig.

I ungdomsarbetet har handledarens roll som engagerare beskrivits med meningen: någon måste antändas för att de andra ska kunna brinna. Meningen kan ses som en riktlinje när man beaktar att det även kan bli tungt att ständigt behöva tända eller antändas, och det kan leda till att handledaren tröttnar. För att upprätthålla den ungas engagemang och motivation behövs även andra sätt och metoder som inte enbart förlitar sig på handledarens personlighet.

Goda resultat har uppnåtts genom engagerande processer i grupp som baserar sig på de ungas ömsesidiga växelverkan. Enbart det att de unga kan dela sina tankar med varandra skapar positiv energi och ökar på intresset för omgivningen och det tema som behandlas och lär dem samtidigt att skapa opinioner. En fungerande metod för att väcka motivation är att utgå från den ungas betydelsevärld: från den värld de bäst känner till och som de redan har tankar och åsikter om. Vi tar reda på vad som rör sig i huvudet på de unga: vad finner de utmanande just nu eller vad drömmer de om. Utgångspunkten för förverkligandet av demokratin är hur människorna upplever sina liv. Det är viktigt att stärka var och ens beröring med sina upplevelser, känslor och tankar och tilliten till att de egna upplevelserna är relevanta och viktiga (Vesikansa 2002).

Stigen från de ungas betydelsevärld är nödvändigtvis inte lätt för handledaren eftersom den leder processen i en riktning som är okänd. Ibland kan stigen leda till svåra frågor, så som relationer, mobbning, alkohol och droger, meningen med livet och så vidare. I en engagerande process är det inte handledarens uppgift att ge färdiga svar utan hantera processen så att de unga kan fundera på frågorna och se till att olika åsikter tas upp under diskussionen. Detta lyckas med hjälp av frågor som främjar dialogen. Handledaren kan rikta arbetet i önskad riktning, till exempel få de unga att fundera på hur tjänsterna borde utvecklas för att motsvara de problem de unga lyfter fram.

Man kan nå de ungas betydelsevärld på många sätt och det viktigaste är att förbindelsen hittas, oavsett vilken utgångspunkt processen har. Om man till exempel vill kartlägga de ungas åsikter om utvecklandet av närmiljön kan uppgiften inledas med att få de unga att se på en bekant miljö med nya ögon och fundera över vilka personliga betydelser miljön har och som de kanske inte tidigare tänkt på.

Uppgiften kan till exempel vara att leta upp ställen i närmiljön som hänger ihop med olika minnen, goda eller dåliga. De unga kan fotografera de platser de väljer ut och gruppen kan sedan se på bilderna och diskutera. Bilderna kan sammanställas till en utställning och förenas med ställningstaganden om platserna. Idéer som uppstår på det här sättet kan publiceras på tjänsten Ungasidéer.fi. Det finns en mängd sådana här kreativa, tankeväckande och inspirerande metoder. Engagerande metoder och övningar finns bland annat i handbokens kapitel 4. En rutinerad handledare utvecklar själv fler metoder.

Frågor som främjar dialogen

Den som leder processen kan påverka gruppdeltagarnas upplevelse av delaktighet genom att fästa uppmärksamhet vid frågeformuleringen. Ju mer rum frågorna lämnar för olika svarsalternativ – dvs. ju öppnare frågorna är - desto bättre utvecklar de deltagarnas förmåga att tänka självständigt, godkänna olika åsikter, bilda och motivera sina åsikter samt att samarbeta och lära sig av andra. I tabellen här intill har vi jämfört frågor som begränsar och frågor som gynnar dialogen (enligt Murto 2001).

Frågor som begränsar dialogen:

Håller du med?
Tycker ni likadant?
Förstår du vad jag försöker säga?
Gjorde du det för X:s eller för Y:s skull?
Tror du på riktigt att du gjorde det bra?
Varför kan du inte försöka göra som jag föreslår?
Varför berättade du inte för mig?

Frågor som främjar dialogen:

Vad tänker du? Är du av annan åsikt?
Vad känner ni?
Vad tänker du om det jag säger?
Varför gjorde du som du gjorde?
Jag är orolig över sättet du utförde uppgiften på. Jag vill berätta vad jag oroar mig över och sen vill jag höra din åsikt.
Varför är du osäker över mitt förslag?
Varför är du osäker över mitt förslag? Gjorde jag eller sa jag något som gjorde det svårt?

Kari Murto (2001) talar om inlärning och ger även en lista med frågor som utvidgar och fördjupar inlärningen och frågor som hjälper oss ur återvändsgränder. Genom att använda de här frågeexemplen skapar man även rum för dialogen:

Utvidgande frågor:

- *Vad anser ni andra?*
- *Andra åsikter eller tankar?*
- *Har ni övriga några andra åsikter eller annan information?*
- *Vad utelämnar det här tillvägagångssättet eller synsättet?*

Fördjupande frågor:

- *Vad händer mån tro om vi gör X? ... gör så här?*
- *Vad får dig att tänka så där?*
- *Vad hindrar dig från att göra X?*
- *Vilka alternativ har du?*
- *Kan du ge ett exempel på ditt föreslag?*

Frågor för att ta sig ur en återvändsgränd:

- *Baserar du din åsikt på en oro över något?*
- *Tänk om vi skulle göra Y? Vad borde vi då oroa oss över?*
- *Hur kunde vi göra på ett bättre sätt för att hjälpa dig i din oro?*
- *Hur hänger mina aktioner ihop med problemet?*
- *De här uppgifterna skulle ändra på min åsikt. Vilka uppgifter skulle ändra på din åsikt?*

2.3. Tips för handledning av en engagerande idéprocess

(Pirjo Junttila-Vitikka & Virpi Peitso)

Den grupprocess som stöder de ungas idéskapande kallas här för engagerande idéprocess. Med detta avses en målinriktad, funktionell händelsekedja där gruppen arbetar genom att byta idéer och erfarenheter och vars resultat är gemensamt delade åsikter, ställningstaganden, idéer och föreställningar. Handledarna kan förverkliga idéprocessen genom att utnyttja färdiga modeller, genom att tillämpa modellerna eller genom att hitta på nya. I den här delen granskas den engagerande idéprocessen på en mer allmän nivå och uppmärksamhet fästs vid processens olika skeden. Avsikten är att hjälpa handledarna att tillämpa och utveckla egna metoder samt att ge tips för hur den engagerande processen kan handledas.

De engagerande idéprocesserna kan vara mycket olika till sina längder, metoder och genomföranden, men i processerna finns fem steg som är 1) uppvärmning, 2) planering, 3) idéproducering, 4) produktion och presentation av idéerna samt 5) att föra vidare idéerna och följa upp dem. Idéprocessen kan stegvis gå från uppvärmning ända till att idén förs vidare och följs upp. Sakerna kan ibland även ske samtidigt, och då är det svårt att skilja stegen från varandra.

De olika stegen formas kring den idéskapande individen, gruppen, handledaren, miljön, ämnena och de gemensamt uppställda målen. Handledarens roll är viktig och kräver kunskapen att hantera en engagerande process. Det här handledarens uppgift att hålla i trådarna och se till att de unga är delaktiga på någon nivå under processens olika skeden. Som bäst är handledaren en engagerande inspirationskälla, den som skapar gruppandan och bygger upp säkerheten, som påverkar varje deltagares erfarenhet och den som till sist gör sig onödig genom att skapa rum för de ungas idéer.

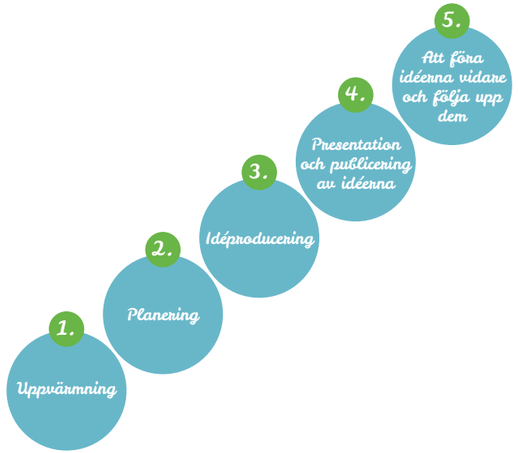

Valet av metod påverkas av gruppens sammansättning (storlek, deltagarnas ålder osv.), önskemål, behov samt färdigheter, handledarens färdigheter, erfarenhet och intresse samt det tema som behandlas och de mål som gemensamt ställts upp. Naturligtvis påverkar även utrymmet där man arbetar, redskapen, tiden och rummet även valet av metod och arbetssätt.

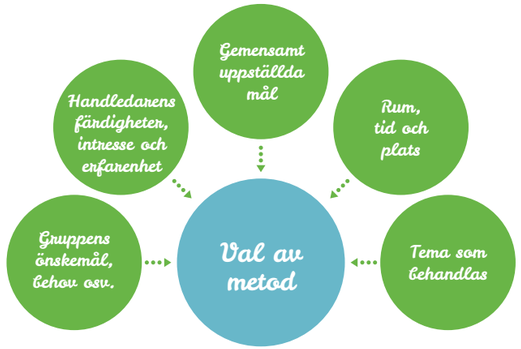

2.3.1. Uppvärmning

Uppvärmningsskedet skapar grunden för det gemensamma arbetet och behandlingen av temat. Uppvärmningen värmer upp gruppmedlemmarnas sinne och kropp och ställer in gruppens energi på en frekvens som stöder det gemensamma tänkandet och arbetet. En god uppvärmning väcker ömsesidigt förtroende, öppnar sinnena, skapar iver och stärker gruppens funktionsförmåga.

För gruppens uppvärmning kan man utnyttja många olika metoder, och valet av redskap beror på hurdan inställning arbetet kräver av deltagarna: behövs det kreativt vågande eller extra mycket koncentration? Även gruppens utvecklingsfas spelar en roll. I början när gruppmedlemmarna inte ännu känner varandra bör man börja med övningar där man lär känna varandra och gör kontakten lättare. När gruppmedlemmarna känner varandra kan man fördjupa bekantskapen eller fokusera på andra sätt att skapa en förtrolig atmosfär genom olika övningar som stärker självkännedomen och dialogen eller som ger en friare stämning. Uppvärmningen kan även genomföras genom att man sätter sig in i temat och fokuserar på det vidare arbetet, och då behövs nödvändigtvis ingen skild planeringsfas.

• se uppvärmningsövningar s. 25 – 27

2.3.2. Planering

Planeringsfasen kan genomföras som en del av den engagerande grupprocessen om den ungas aktiva roll i planeringen ur helhetsmålets synvinkel anses vara ändamålsenlig och om det finns tillräckligt med tid för detta. Det här är dock ingen nödvändighet utan handledaren kan leda planeringen, om processen på andra sätt ger den unga möjligt att delta.

Under planeringen kan man fokusera på att välja ut vilket tema som behandlas, ställa upp mål och planera hur processen ska genomföras. I det här skedet kan man även komma överens om gruppens spelregler och andra möjliga faktorer som påverkar verksamheten. Det behövs ingen särskild planeringsfas om man tidigare kommit överens om sakerna. Exempel på detta är fall där gruppen samlats enkom för att bedöma och utveckla någon verksamhet eller tjänst riktade till de unga. Det är ändå bra att ställa upp eller precisera målet tillsammans med de unga. Det är åtminstone bra att se till att deltagarna godkänner det på förhand uppställda målet. Handledaren kan även förlita sig på sin expertis och på förhand välja en metod som systematiskt efterföljs.

Handledaren kan även välja temat, bara det är tillräckligt omfattande och lämnar rum för de ungas åsikter. I valet av tema är det viktigt att det kan knytas samman med de ungas upplevelser. Handledarens närvaro och förmåga att lyssna, känslighet och medvetenhet påverkar det tema som behandlas i hög grad. Handledarens flexibilitet och mod syns i förmågan att ge sig hän åt att behandla även ett överraskande tema som intresserar de unga. Handledaren borde ha elefantens öron, snigelns känselspröt och ett stort, stort hjärta.

Valet av tema kan styras bl.a. med följande tips:

- tidningsartiklar, kriteriet är aktualitet och gränssnittet till de unga
- ett inlägg på sociala medier, t.ex. ett tweet, en facebook-status eller ett WhatsApp-meddelande
- filmer, också här är kriteriet aktualitet och gränssnittet mot de unga, t.ex. Lejonhjärtat, En blomma i Afrikas öken, 8-pallo, Låt mig berätta, Tumman veden päällä, De mörka fjärilarnas hem, Betongnatten, Päin seinää osv.
- en TV-serie eller ett aktualitetsprogram, en dokumentär
- musik, melodi & text
- bilder
- ett besök t.ex. på möten i kommunfullmäktige eller i föreningar, till mottagningscentraler, ålderdomshem, daghem, soptippen, fritidsintressen, närmiljön osv.
- naturen
- litteraturen
- konserter
- teater
- en idé på Ungasidéer.fi
- ett politiskt beslut/ställningstagande.

2.3.3 Idéproducering

Idéer kan produceras på många olika sätt och faserna kan delas in i delfaser. Det är till exempelvis så i processer som strävar efter att utveckla verksamheten eller miljön. Fasen som strävar efter att producera idéer kan inledas genom att *kartlägga nuläget* och gå vidare till *kreativa idéer* och *förädling av idéer*.

Kartläggningen av nuläget kan göras utgående från problem eller resurser, eller både ock. Om man utgår från problem börjar man med att lyfta fram problem eller utmaningar som gäller temat. Kartläggningen av problem ger den nyttan att deltagarna kan få utlopp för sitt missnöje och att det kreativa tänkandet sätter igång, vilket kan hjälpa deltagarna att hitta fungerande lösningar på upplevda problem. Att lyfta fram problemen kan även lyfta fram en negativ anda och skapa en motsättning mellan de unga och de vuxna. Särskilt om målet är att inte enbart bedöma den fysiska miljön utan även människornas verksamhet. Det är viktigt att kartlägga problem, men det är viktigt att inte fastna upp i problem utan genast gå vidare till idéfasen.

Modeller som utgår från resurserna betonar verksamhetens styrkor och arbetet kan inledas med att skapa en dröm- eller en målbild. Då fokus sätts på resurser och möjligheter hjälper detta till med att skapa en positiv stämning och en känsla av gemenskap. Utgångspunkten kan även vara en kombination av ovan nämnda sätt, där man kartlägger både styrkor och utvecklingspunkter.

Med tanke på förverkligandet av delaktigheten och produktens kvalitet är det viktigt att kreativt idéskapande endast används för att skapa idéer och inte för att bedöma dem. Då är det ändamålsenligt att mata och upprätthålla en fri atmosfär som stöder kreativiteten, inte bedöma utan godkänna alla idéer som kommer fram, oavsett hur galna de är. Idéerna bedöms och deras genomförbarhet behandlas först när alla idéer samlats upp.

Idéerna förädlas bäst i små grupper, där varje deltagare kan få sin röst hörd. Grupperna kan välja ut den idé som de vill bearbeta, de andra idéerna sparas i en resursbank och kan utnyttjas vid ett senare tillfälle. Smågrupperna diskuterar de valda idéerna och lyfter fram de möjligheter och risker som finns. Det viktiga är att man försöker lyfta fram så många olika åsikter och synpunkter som möjligt i diskussionerna. Sedan förädlas idéerna till konkreta, genomförbara och motiverade förslag. Vidareutvecklingen av idéerna kan också ske med hjälp av kreativa uttryckssätt, då behöver det slutliga resultatet inte vara genomförbart som sådant, utan det kan vara något som endast väcker tankar och diskussion.

Då idéerna produceras kan man utnyttja olika redskap, så som *gruppdiskussioner, arbete kring vita tavlan, drama, bildarbete, musik eller digistoryn.*

2.3.4. Att presentera och publicera idéer på tjänsten Ungasidéer.fi

Idéer som uppstår underprocessen kan presenteras på tjänsten Ungasidéer.fi som väl motiverade och illustrerade texter, dramaproduktioner i videoformat, som bilder, musik, digistoryn och så vidare. Med idéerna kan de unga även ta ställning till befintliga idéer och svara på begäran om ställningstagande. Det finns information om hur man kan skriva sin idé på ***www.ungasideer.fi***

Ungasidéer.fi är en påverkningstjänst för unga och de som arbetar med unga. På Ungasidéer.fi kan de unga komma med egna förslag och kommentera och understöda andras idéer. Idéerna blir motioner som går vidare till tjänsten Invånarinitiativ.fi eller för behandling på något annat sätt. Det är möjligt att öva på idéernas utformning, på att bifoga bilder

eller videos på en egen sida. I testmiljön kan man testa hur man kommer med idéer, kommenterar eller understöder dem.

2.3.5. Att föra idéer vidare och följa upp dem på tjänsten Ungasidéer.fi

Organisationernas kontaktpersoner stöder de unga i användningen av tjänsten. De vuxnas stöd behövs särskilt då den unga reder ut vem som ska behandla idén. En publicerad idé skickas vidare för behandling antingen av den unga själv eller av organisationens kontaktperson.

Handledaren hjälper den unga att skicka in idén till rätt instans och ser till att det kommer ett svar på idén. För uppföljningen av idén är det viktigt att fylla i hur hanteringen framskrider och vilket beslut som fattats. Detta illustrerar beslutfattningsprocessen och visar vem som behandlar ärendena. Svaret eller beslutet i ärendet skickas antingen till den unga eller till kontaktpersonen för organisationen som idén hör samman med.

Det är viktigt att de organisationer som utnyttjar påverkningstjänsten har egna organisationssidor på tjänsten. Då hittar de lätt de idéer som skickats in till dem på ett ställe. Detta garanterar även att de unga får stöd för att använda tjänsten. Bland annat kommuner och kommunernas olika enheter, skolor och läroverk, organisationer och de ungas påverkningsgrupper kan ta kanalen för påverkan i användning. Även riksomfattande aktörer kan utnyttja tjänsten.

Testmiljön på Ungasidéer.fi:
https://test.nuortenideat.fi/sv/

2.4. Att handleda en ungdom som är intresserad av att påverka

Om handledaren märker att någon av de unga är särskilt intresserad av samhälleliga frågor och av att påverka lönar det sig att styra den unga till att söka information på ungdomstjänsternas eller det egna läroverkets webbplatser eller hos anställda som är insatta i frågorna. Alternativ är bland andra ungdomsfullmäktige, elevkåren, tutorelevverksamheten samt olika politiska, etiska eller organisationer som agerar i någon fråga.

Nästan alla kommuner i Finland har en ungdomsfullmäktige, eller en ungdomsrepresentation som kallas något annat. Enligt kommunallagen som trädde i kraft i april 2015 är detta lagstadgat i alla kommuner (Kommunallagen 2015/ § 26). Ungdomsfullmäktige har alltså en officiell ställning som det organ inom kommunen som representerar de unga. Fullmäktigemedlemmarna väljs med val, så det är inte en självklarhet att komma med. Det lönar sig att kontakta fullmäktiges ordförande eller den myndighet som ansvarar för verksamheten, de vet bäst hur man kan gå till väga i saken.

Om den unga studerar inom grundskolan eller ett läroverk finns det möjligheter att delta i elevkårs- eller tutorverksamheten. Elevkåren har en styrelse, som kan väljas med val men som även kan tillsättas med frivilliga elever. Ansvarspersonen för tutorelevverksamheten kan berätta mera om den. Medborgarorganisationer tar ofta gärna emot nya, intresserade medlemmar och dessa organisationer erbjuder många olika sätt att delta och påverka.

Påverkarens ruttkarta:
http://reittikartta.valtikka.fi/sv/

Ta i bruk Ungasidéer.fi

Uppmuntra de unga till att påverka och förstå vikten av delaktighet samt metoderna för demokrati via den kostnadsfria tjänsten Ungasidéer.fi.

De unga kan komma med idéer och uttrycka sina åsikter om önskade saker:

- med idéer
- genom kommentarer
- genom att understöda

Den vuxna stöder den unga:

- med att föra vidare idéen
- med att lägga till svaret på idén i tjänsten

Till exempel kommuner, skolor, organisationer eller ungdomspåverkningsgrupper kan öppna egna organisationssidor på påverkningstjänsten. En egen sida gör att ungdomarnas idéer kan sammanställas under en och samma sida där de lätt kan hittas. På den egna sidan kan organisationens kontaktpersoner även presentera idéer och frågor som de önskar att ungdomarna tar ställning till.

Bekanta dig med användningsvillkoren och ta tjänsten i bruk på adressen:
WWW.UNGASIDEER.FI

3. Hur kan man påverka och kommunicera på ett bra sätt? (Virpi Peitso)

Delaktighet och påverkan i gemenskapen och i samhället förutsätter goda färdigheter i växelverkan och kommunikation, både muntligt och skriftligt. För att de unga verkligen ska kunna påverka, bli hörda och för att beslutsfattarna verkligen ska beakta de unga i beslutsfattandet är det viktigt att de kan övertyga lyssnaren på ett ändamålsenligt sätt och motivera sina åsikter och finna rätt kanaler för att få fram meddelandet.

Att tillsammans skapa goda, utvecklande idéer och fatta demokratiska beslut förutsätter en dialogiskhet, dvs. växelverkan, där parterna tolkar invecklade fenomen och fritt uttrycker sig själva genom att lyssna på och respektera varandra. En assertiv kommunikationsstil stöder den dialogiska växelverkan, detta innebär förmågan att kommunicera genom att uppskatta sig själv som en jämlik part med de andra. Genom assertiv kommunikation uttrycker man sig öppet, sakligt och motiverat. Personen kan även framföra en avvikande åsikt på ett bra sätt. Både den dialogiska växelverkan och den assertiva kommunikationsstilen baserar sig på delar och färdigheter i verbal och non-verbal kommunikation. Det är viktigt att vara medveten om och öva på dessa färdigheter för att det muntliga, skriftliga och konstnärliga påverkandet ska vara så effektivt som möjligt.

3.1. Att utveckla de dialogiska färdigheterna

Olika färdigheter utgör kärnan i dialogiskheten: förmågan att verkligen lyssna, att uttrycka sig direkt, att godkänna olika åsikter samt att respektera andra. Näst presenterar vi övningar för att utveckla dessa färdigheter.

Förmågan att verkligen lyssna

En person som verkligen lyssnar är närvarande i kommunikationssituationen och försöker förstå talarens synvinkel även om personen inte godkänner talarens åsikter som sådana.

Övning för att lära sig lyssna:

Man kan öva upp det närvarande lyssnandet till exempel genom att ställa sig mitt emot ett par och i tur och ordning räkna upp siffrorna: 1, 2 och 3. När paret räknar upp siffrorna utan problem byts siffran 2 ut mot en klappning, övningen går alltså: 1, klapp och 3. Efter att det här sker utan problem byts siffran 3 ut mot en stampning. Övningen går alltså: 1 - klapp - stamp. Om övningen görs i grupp är det bra att öva på lyssnande och närvaro med olika par. Lyssningsövningen kan när som helst användas som en uppvärmningsövning i gruppen.

Förmågan att uttrycka sig direkt

Rakt prat är dialogiskhetens mest utmanande uppgift som förutsätter god självkännedom, självuppskattning och mod. Rakt prat betyder inte att man tvärt slänger ur sig saker utan att brys sig om andras känslor, utan är en medveten, äkta, öppen och sanningsenlig växelverkan. Det är egentligen frågan om en presentation där man undviker mångtydiga eufemismer och dolda meddelanden och åtskiljer fakta (vad som faktiskt har hänt), tolkningar (hur jag tolkar situationen) och känslor (vilka känslor saken väcker).

Att visa osäkerhet är en del av verklig och resultatrik dialog. Ibland kan osäkerheten ändå vända sig mot talaren, särskilt i situationer där meddelandet upprepade gånger avvärjs. Både överdriven snällhet och aggressivitet kan hindra meddelandet från att nå fram och olika människor kan ha nytta av att öva sig på att bestämt kunna uttrycka sina åsikter.

Övning för att yttra sina önskemål

Handledaren ber deltagarna ställa sig parvis mot varandra, cirka 4-5 meter från varandra. Uppgiften är att föreställa sig en situation där A länge utnyttjat B:s snällhet och än en gång kommer för att be om en tjänst. A går alltså fram till talavstånd från B och framställer sin begäran. B ska tydligt neka genom att till exempel säga ”tack för att du frågade, men tyvärr kan jag inte säga ja”. Det viktigaste är att B inte börjar förklara, utan upprepar sitt meddelande och ser A i ögonen, så övertygande som möjligt. Personen A ska försöka övertala B och samtidigt bedöma hur övertygande meddelandet är. A går tillbaka till sin plats först då han/hon upplever att B:s meddelande är tillräckligt effektivt. Personerna byter roller och till sist byter man erfarenheter av övningen: hur kändes det att be om en tjänst eller neka till en begäran? Vad kändes lätt/svårt? Vilka saker i röstläget, minerna och det övriga kroppsspråket gjorde att meddelandet verkade övertygande?

Förmågan att godkänna andra åsikter

Dialogiskheten förutsätter att vi stannar upp framför de ärenden som behandlas, överväger dem och funderar på våra egna tankar samt bryter upp gamla uppfattningar.

Övning för att bryta upp en gammal uppfattning

Gruppen eller handledaren väljer ut ett ämne, alla skriver ner sina egna tankar och åsikter om ämnet. Ett bra ämne för att bryta upp gamla åsikter är något som väcker känslor, eftersom vi ofta har ganska stela åsikter om sådana saker. Efter det individuella arbetet delas deltagarna in i grupper på tre, där lyssnar man till de andras åsikter om ämnet och försöker tillsammans finna så många sidor, tankar och åsikter om ämnet som möjligt. Ämnet kan ses som en kub vars sidor speglar olika delar av ämnet. Att bryta upp gamla uppfattningar fungerar som en utmärkt övning även i argumentering.

Förmågan att respektera andra

Att respektera andra förutsätter att allas tankar, både de egna och andras, anses vara värdefulla. Utgångspunkten är insikten att vi är begränsade samt insikten att vi kan lära oss av varandra, om vi bara orkar lyssna.

Övning i respekt

Förmågan att aktivt respektera och lyssna är något som kan övas upp genom att uppträda inför olika publiker. En i gruppen ställer sig framför gruppen och försöker berätta om sitt sommarlov eller något annat enkelt ämne. Först är gruppen en dålig publik som inte lyssnar eller respekterar, utan hittar på olika sätt att både non-verbalt och verbalt visa sin respektlöshet. Talaren försöker fortsätta enligt bästa förmåga. På handledarens begäran blir publiken respekterande och lyssnande vilket den visar på verbala och non-verbala sätt. Efter presentationen går man igenom känslorna: vad kände uppträdaren? Vad kände publiken? Flera i gruppen kan prova på rollen som uppträdare.

I övningen kan man även granska non-verbal kommunikation. Med hur många sätt, gester, miner, rörelser, röstlägen och -toner kan vi kommunicera respekt eller respektlöshet?

3.2. Kommunikationsstilen spelar roll

En assertiv kommunikationsstil innebär viljan och förmågan att kommunicera på ett sätt som gör att de egna och andras rättigheter förverkligas. En assertiv kommunikation baserar sig på jämlikhet och växelverkan, alltså principer som står i kärnan för demokratifostran och deltagande fostran.

Motsatsen till assertiv kommunikation är aggressiv kommunikation, där man medvetet eller omedvetet inte beaktar de andras rättigheter och åsikter. Uttrycket är svartvitt: sakerna är rätt eller fel. Med icke-assertiv

kommunikationsstil avses en stil där talaren har problem att stå på sig eller uttrycka sina egna tankar ens i fall där de verkligen spelar roll. Ofta ligger en dålig självkänsla eller bristfälliga kommunikationsfärdigheter bakom den icke-assertiva kommunikationsstilen. (Huhtinen 2013)

Stiltriangelsövningen – hurdan är din kommunikationsstil?

Handledaren förklarar begreppen: vad betyder de här tre stilarna? En triangel placeras ut i rummet till exempel med hjälp av målartejp eller stolar. Hörnen är: assertiv kommunikation, aggressiv kommunikation och icke-assertiv kommunikation. Triangelns spetsar uttrycker en kraftig inriktning mot stilen i fråga och mot mitten av triangeln blir stilen mer neutral. De unga ställer sig på det ställe i triangeln där de tycker att deras kommunikationsstil hör hemma och funderar över varför de ställde sig just där. Genom gemensam diskussion går man igenom ställena och vad de betyder. Handledaren frågar: Varför valde du just det här hörnet?

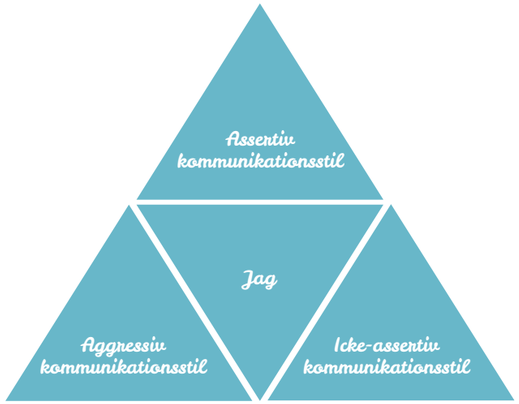

Att fundera över i grupp: hur påverkar kommunikationsstilen upplevelsen av delaktighet?

3.3. Hur kan man skickligt påverka med non-verbala och verbala metoder?

3.3.1. Färdigheter i non-verbal kommunikation

Största delen av vår växelverkan och kommunikation är non-verbal kommunikation. Den non-verbala kommunikationen är mer sanningsenlig, mer betydande och ofta svårare att ändra på och utveckla än verbal kommunikation. Det är viktigt att identifiera dragen i den non-verbala kommunikationen både då den egna förmågan att kommunicera och påverka utvecklas och då andras kommunikation undersöks.

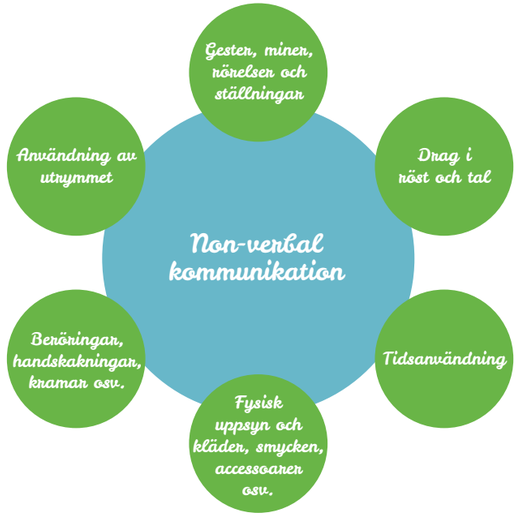

Identifierar du ordlösa meddelande?
Att känna igen och vara medveten om ordlösa meddelanden är färdigheter som kan utvecklas med hjälp av kommunikationsövningar och övningar för att påverka. Samtidigt fungerar övningarna även som uppvärmnings-övningar för gruppverksamheten och idéprocessen.

3.3.2. Färdigheter i verbal kommunikation

Även om den non-verbala kommunikationens andel i växelverkan är större än den verbala kommunikationens andel, spelar även den verbala kommunikationen roll. En skicklig ordanvändare kan påverka gemenskapen och samhället omkring sig effektivt både muntligt och skriftligt. Skicklig och påverkande verbal kommunikation behövs både under idéprocessens dialoger som i finslipandet och bearbetandet av idéerna.

Förmågan att motivera, eller argumentera, gäller både skriftlig och muntlig kommunikation och är påverkandets mest betydande redskap. I god argumentering förenas reson, känsla och vilja. En argumentering som baserar sig på omfattande motiveringar, en trovärdig presentation och en skicklig skriftlig framställning är påverkning då den är som mest effektiv.

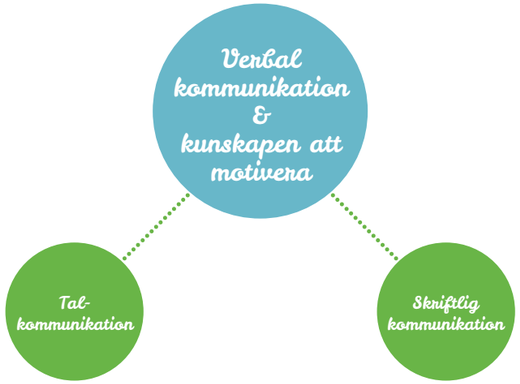

Argumenteringen byggs upp kring ett påstående eller en idé. Grundmeddelandet är enkelt att tyda i en bra argumentering. Koncisa motiveringar är exempelvis:

- praktiska exempel
- sed och kutym
- värderingar och praxis
- nytta, motsvarande fall och kännedom om fenomenet och problemet
- expertåsikt, statistik och forskningsrön
- beskrivning av orsak och följd
- färggrant språk: ordspråk, citat, jämförelser osv.

Det lönar sig även att åskådliggöra argumenteringen med effektiv och ändamålsenlig non-verbal kommunikation, med färggrant, enkelt och konsekvent språk och med hjälp medel som kan vara videor, bilder, kartor, broschyrer, kopior och planscher. På tjänsten Ungasidéer.fi kan idén åskådliggöras digitalt: en bild eller en video kan bifogas som åskådliggörande stöd för idén.

• se argumentationsövningen s. 25

Hur kan man uppträda och förhandla skickligt?
Färdigheter inom verbal kommunikation behövs både inom fria diskussioner som under förhandlingar och uppträdanden. Färdigheter att lyssna och motivera är hörnstenarna i kommunikationen. En förhandling är en dialog som strävar efter ett mål, oftast försöker parter av olika åsikter finna en gemensam lösning genom att diskutera och lyssna på varandra. När de unga kommer med idéer och diskuterar sina åsikter på Ungasidéer.fi betonas diskussions- och förhandlingsförmågan och handledaren kan medvetet stöda processen genom att synliggöra färdigheterna för förhandlande dialog:

- färdigheter att förutse och planera
- samarbetsfärdigheter: respekt, tillit och empati
- färdigheter att lyssna: aktivitet och öppenhet
- färdigheter inom verbal kommunikation: inriktning, strukturering, motivering och åskådliggörande samt frågeteknik
- färdigheter inom non-verbal kommunikation

Presentationsfärdigheterna hör samman med förhandlingar – varje inlägg kan ses som en liten presentation. Tjänsten Ungasidéer.fi erbjuder även möjligheten att presentera idén i digital form till exempel som en video eller en digistory. Då betonas presentationsfärdigheterna. Presentationen påverkas av flera situationsbundna faktorer, men de mest centrala färdigheterna kan anses vara:

- färdigheten att använda verbal och non-verbal ändamålsenligt
- färdigheten att växelverka och särskilt att beakta publiken/lyssnarna
- färdigheten att tygla sin nervositet
- färdigheten att effektivera förståelsen av meddelandet, alltså färdigheten att rikta in, strukturera, åskådliggöra och motivera presentationen.

Hur kan man skriva på ett påverkande sätt?
Att skriva påverkande idéer på Ungasidéer.fi är oftast ett resultat av gruppens eller individens tankeprocess och handledaren kan påverka finslipandet och bearbetningen av idén: ju mer finslipad idén är, desto mer inverkan har den.

Skrivandet är en process som går i steg:

1. Under idéfasen sätter skribenten sig in i ärendet, bygger upp en tankekarta och granskar ämnet från många olika sidor. Olika deltagande idéprocesser fungerar bra som idéfaser.
2. Under skisseringsfasen skriver skribenten fritt om ämnet. Det lönar sig att skriva från det enklaste till det svåraste, från det bekanta till det obekanta. Det viktigaste är att sätta igång med skrivandet.
3. Under bearbetningen får texten sin slutliga struktur och skribenten finslipar på stilen och ordvalen.
4. Under finslipningsfasen kollas textens språkriktighet och layout. Texten ges en rubrik.

Under skrivprocessens olika faser är det viktigt att be och få respons. Responsen kan ges av hela gruppen, en enskild gruppmedlem eller av handledaren. För att kunna skriva en påverkande idé krävs att den unga har färdigheten att ta emot konstruktiv respons och bearbeta sin idé i responsens riktning.

Att påverka med konstnärliga metoder
Idén kan även vara ett resultat av en konstnärlig process: en video, en bild eller en digistory där det påverkande innehållet ackompanjeras av tekniska färdigheter. En digistory arbetas fram i följande steg:

1. Förberedelser, manus: ämne, synvinkel, roller, repliker, testning
2. Uppbyggande av storyn & inspelning
3. Videoredigering, sammansättning och distribution

• se mera information i Multisilta & Niemi (2014) Rajaton luokkahuone

Gör historierna digitala med surfplattan.
www.lukuinto.fi/media/mallisto/tuottaminen/digitarinat.pdf

Digistoryn:
www.valtikka.fi/mina/digitarinat

4. Engagerande metoder

(Pirjo Junttila-Vitikka + Virpi Peitso)

4.1. Övningar för att lära känna varandra och för att lära sig växelverka

I en engagerande idéprocess ska man fästa särskild uppmärksamhet vid gruppbildningen. Det är skäl att ta tid för övningar för att lära känna varandra och för en närvarande dialog.

Dialogövning i par

Händerna mot varandra, cirka 2-3 cm mellan händerna. Ledaren leder den andra utan ord. I bakgrunden inspirerande, uppmanande musik. Byt ledare. Syftet med övningen är att känna efter hur den andra personen rör sig och finns. Byt par så att så många som möjligt får arbeta tillsammans. Diskutera sedan övningen: hur kändes det? Vilka iakttagelser gjorde nig? Var det lättare att arbeta med någon än med någon annan?

Spegling i par

Båda parterna är speglar och rör sig aktivt. Man kan även spegla miner och gester. Övningen går till så här: Ena i paret gör en rörelse/gest/min som den andra speglar. Speglaren fortsätter och gör en egen rörelse, gest eller min, som upprepas av den andra. I bakgrunden spelas inspirerande musik.

Du, du, du – stopp och skaka hand, en övning i ring

Gruppen ställer sig i ring och handledaren börjar kedjan genom att peka med fingret, titta in i ögonen och säga: du, till någon av deltagarna. Handledaren går fram till personen som pekats ut. Personen som handledaren valde ut väljer med blicken, pekandet och genom att säga ”du” nästa person och går fram till denne. Kedjan går vidare och handledaren stannar upp rörelsen regelbundet. Handledaren kan lägga till kedjor, och då ökar mängden rörelser och möten. När gruppen stannar upp i cirkel på handledarens begäran kan handledaren ge deltagarna små uppgifter, till exempel skaka hand med personen till höger om dig. Rörelsen och lätt fummel skapar glädje och lossar på nervositet.

Namn & rörelse

De unga ställer sig i en cirkel och var och en lägger till en rörelse efter sitt namn som de visar upp och som hela gruppen upprepar. Övningen går runt i cirkeln flera gånger genom att öka på takten för att skapa glädje och rörelser.

Ta ett steg framåt

De unga står i ring. Var och en säger en mening om sig själva, till exempel: ”Ta ett steg framåt om du har sjungit i duschen”. Alla som någon gång sjungit i duschen ska ta ett steg framåt. Sen tar alla ett steg tillbaka till sin plats, och nästa person i ringen fortsätter: ”Ta ett steg framåt om du…”

Gå om…

Gå om du har…
Gå om du äger…
Gå om du gjort…
Gå om du gillar…

De unga sitter i en ring, en person står mitt i ringen och till en början är det handledaren som saknar plats. Den som står mitt i ringen ska försöka få en plats åt sig själv genom att kalla in deltagare med ovan nämnda frågor. Personen mitt i ringen utan plats kan endast säga saker om sig själv. De personer som befallningen gäller måste stiga upp och söka sig en ny plats. Man får inte sätta sig på sin gamla plats.

Karta

Man kommer överens om att rummet är Finlands karta. Handledaren ber deltagarna i tystnad ställa sig på den plats på kartan där personen är född. Kartövningen gås igenom med handledarens ledning. Eftersom de ställt sig på kartan under tystnad kan Joensuu och Vasa plötsligt ligga bredvid varandra. Humor och skoj är tillåtna och även meningen med övningen. Handledaren får även en uppfattning om deltagarnas sätt att uppfatta rum.

4.2. Övningar i kommunikation och i påverkan

Läsövning med en textsnutt

I övningen fokuserar man på talets betoningar, frekvens och styrka samt på rytmen i talet. Övningen kan göras på många olika sätt.

- Samma text läses upp i olika hastigheter.
- Läsaren tar pauser.
- En känsla läggs till i texten: t.ex. rädsla, ilska, sorg, glädje, förtjusning osv.
- Uppläsningen sker i en viss stil, t.ex. nyhetsuppläsare, mystisk berättelse osv.

Minuttal!

Deltagarna förbereder ett minuttal om ämnet: Varför är det viktigt att de unga påverkar? Diskussioner om tid, pratsamhet och tystnad.

Övningar som gäller betydelsen av fysisk uppsyn:

Vad kommer jag ihåg om kändisar/mina lärare/handledare?

Positiva minnesbilder av handledarnas externa habitus och kännetecken. Vad berättar de externa elementen?

Får jag beröra? Vem får beröra?

Gruppdiskussionen leds av handledaren och gäller beröringskulturen, en beröring vid axeln osv.

Hur kommer jag in i et rum?

Gruppen övar på att komma in och visa rädsla, nyfikenhet, iver, spela diva och så vidare. Gruppen övar även på att befinna sig i rummet, möta blickar och vara avslappnade bland människor.

Argumentationsövning

I en undervisnings- eller handledningssituation väljs tillsammans vilken konkret tanke/idé som väcker känslor eller som berör de unga som ska argumenteras. Det är viktigt att de unga framför idén. Den idé som de unga erbjuder är en del av processen med att bli hörd. Varje deltagare skriver under tio minuters tid ner motiveringar om ämnet - för eller emot eller både och. Motiveringarna kan gälla både känsla och förstånd. Efter det individuella arbetet presenteras motiveringarna i grupper på tre personer, de bästa motiveringarna slås samman. Varje grupp presenterar sina motiveringar.

Diskutera sedan övningen gemensamt: fundera över argumentens kvalitet, äkthet och påverkan. Även en övertygande text, till exempel en insändare, kan användas som argumentationsövning och deltagarna ska då leta upp motiveringar i texten. Gruppen kan även tillsammans fundera på argumentation i sociala medier: finns det övertygande motiveringar för ett ställningstagande?

4.3. Uppvärmningsövningar

Linjer och kartor

Med linjer och kartor kan man helhetsomfattande, fysiskt och funktionellt åskådliggöra till exempel känslor, ställningstaganden, upplevelser eller handlingssätt.

Handledaren presenterar till exempel en linje. I ena änden finns positiva förväntningar på den kommande sommaren och i andra änden negativa känslor kring den kommande sommaren. De unga ställer sig på linjen enligt sina känslor. Efter sommarförväntningarna kan man diskutera möjliga sommarjobb. Om de unga upplever ämnet intressant kan temat tas upp för behandling i en idéprocess.

Handledaren kan välja till exempel en karta över hela världen för kartuppgiften. Handledaren presenterar rummet som en världskarta. De unga ska sedan ställa sig på den plats på världskartan dit de vill resa. Detta fungerar som uppvärmning

mot mål och drömmar. Hurdana drömmar kommer fram? Idéprocessen kan fortsättas genom att fundera över hur drömmarna kan nås. Vilka nya, till exempel internationella idéer kan uppstå?

Olika val

Handledaren ber deltagaren:

a) Ta fram något föremål ur väskan som är viktigt för dig och berätta varför.
b) Välj en bild som är viktig för dig. Motivera varför bilden är viktig.
c) Välj det föremål på bordet som tilltalar dig. Motivera.

Valprocessen och samtalet efteråt tillsammans med de unga gör att de blir närvarande i gruppen. Samtidigt kan en känsligt lyssnande handledare få inblick i de ungas känslor och tankar som sedan kan bli ett idétema. Temat kan behandlas på det sätt som handledaren och/eller de unga väljer.

Kroppslig uppvärmning

Promenader i utrymmet, först genom att iaktta och vara medveten.

a) först tårna och hur de rör vid golvet
b) sedan hela foten
c) sedan benet som svängs från sida till sida, knäet lyfts högt
d) sedan låret, då går man med benet rakt upp utan att böja på knäet
e) sedan höften, då går man som en modell eller Marilyn
f) sedan magen och ryggen
g) sedan axlarna och armarna, som svängs runt
h) till sist huvudet, då stannar promenaden upp och huvudet snurrar försiktigt från sida till sida och stannar till sist i en naturlig position på handledarens begäran, hela kroppen har en bra hållning och är närvarande

Övningar i närvaro och tillit

Bilar

Gruppmedlemmarna bildar par, den ena är bil och den andra är chaufförен. Bilen får en ögonbindel och paret kommer överens om hur bilen funkar.
Framåt: ett långt tryck mitt på ryggen.
Sväng till höger: klapp på högra axeln.
Sväng till vänster: klapp på vänstra axeln
Backa: rör vid båda axlarna
Stanna: rör vid huvudet

Handledaren och gruppmedlemmarna bygger upp en bilbana där chaufförен kör med sin bil. Banorna ändras och paret turas om med att vara bil och chaufför.

Till sist diskuterar gruppen sina upplevelser och känslor:

- Hur var det att gå med förbundna ögon?
- Litade du på chaufförен?
- Vad tyckte du om beröring som non-verbal diskussion?
- Hur rörde sig bilarna: snabbt, försiktigt, olydigt osv?
- Bilövningen ökar på insikten om olikheter, tillit och sinnen.

Stöd

I övningen stöd ställer sig gruppen i ring och tar varandra i händerna. Gruppen ska ha ett jämt antal deltagare, så handledaren kan bli en del i gruppen eller stå utanför. På handledarens signal ska varannan i gruppen, till exempel ettorna, luta sig framåt med rak kropp medan tvåorna lutar sig bakåt med rak kropp. En spänd ring uppstår, där alla måste lita på varandra. På handledarens signal återvänder cirkeln till det normala. Nu byts delarna: tvåorna lutar framåt och ettorna bakåt. På handledarens signal återvänder cirkeln till det normala.

Efter övningen diskuterar gruppen sina upplevelser:

- Hur kändes det?
- Vågar jag lita på den som står bredvid och alltså på hela gruppen?
- Övningen fungerar också som uppvärmning inför grupparbete.

Stunden

Gruppdeltagarna sätter sig på stolar i två rader mot varandra.

En eller två deltagare saknar stol och står i änden av stolraderna. Var och en har ett par 3-5 m framför sig och ska ordlöst komma överens om när de byter plats sinsemellan. Paret kommer överens om detta enbart genom att utbyta blickar. Alla andra verbala eller non-verbala metoder är förbjudna. När paret bytar plats ska de som saknar stol försöka stjäla en sittplats åt sig.

Paren fortsätter hela tiden byta plats med varandra. Under andra fasen av spelet kan man komma överens om att byta plats med vem som helst på den andra raden och i tredje fasen kan man byta plats med helt vem som helst.

Till sist diskuteras spelet:

- Lyckades ni komma överens om när ni ska byta plats enbart genom blickar?
- Gick det enklare att komma överens med någon än med någon annan?
- Diskussion om att hitta samma frekvens, inställningar, olikheter, första intryck, kommunikationsfält osv.

4.4. Engagerande idéprocesser

Idéskapande med cirkulerande papper

Varje deltagare har ett papper framför sig, under några minuter skriver han/hon ner minst två eller tre idéer om det givna ämnet. Sedan ger varje deltagare sitt papper åt den som sitter till vänster, som skriver ner en ny idé på det papper han/hon fick. Tanken är att idéerna som finns på pappret hjälper till att skapa nya idéer. Pappret cirkulerar till minst fem personer. Ingen får prata. Till sist väljer gruppen tillsammans de tre viktigaste och genomförbara idéerna på pappret. De bästa idéerna röstas vid behov fram. Alla har tre röster att ge till de bästa idéerna. De idéer som fått flest röster tas upp för behandling.

Hur kan de ungas delaktighet utvecklas? idéer

(Pirjo Junttila-Vitikka)
Redskap: post-it-lappar, tusch och flap-tavla

Syftet med arbetet är att skapa idéer för att gynna de ungas delaktighet. Målet för utvecklingen kan vara en organisation, en workshop, en ungdomslokal, en skola, ett klassrum eller kommunens ungdomstjänster.

1. Uppvärmningsskedet där deltagarna lär känna varandra och skapar en förtrolig stämning via funktionella och uppvärmande övningar. Deltagarna kan närma sig temat genom att i små grupper skapa still-bilder eller statyer som speglar gruppens uppfattning om delaktighet och icke-delaktighet. Sedan diskuteras hur delaktigheten kunde se ut och vad det kunde innebära.

2. Deltagarna delas in i små grupper. Varje grupp får ett stor papper och varje deltagare får en tuschpenna och post-it-lappar i tre olika färger. Deltagarna bes först skriva ner på en gul lapp sådana styrkor, dvs. sådan praxis, verksamhetsmodeller och färdigheter som gäller delaktighet i gemenskapen/gruppen som gemenskapen/gruppen redan har. En styrka per lapp.

3. Efter att deltagarna antecknat styrkorna ska gruppmedlemmarna i tur och ordning sätta en lapp på pappret och kort berätta om sina tankar. Det blir så många omgångar som behövs för att alla lappar finns på pappret och gruppen har en uppfattning om innehållet. Sedan är det gruppens uppgift att dela in lapparna i lämpliga grupper enligt tema och ge grupperna rubriker. Det lönar sig att placera lapparna i grupp på pappret så att det ännu finns rum kvar för några grupper till.

4. Sedan ska deltagarna skriva ner på röda lappar sådana saker som gemenskapen/gruppen ännu borde öva på, för att alla unga ska kunna delta. En sak per lapp.

5. Efter att utvecklingssakerna har skrivits ner gör gruppen på samma sätt som i punkt 2, lapparna placeras i grupper med rubriker på pappret.

6. Sedan ska deltagarna i små grupper komma med idéer och hitta på konkreta sätt för att bättre gynna de ungas delaktighet. Idéfasen kan genomföras på samma sätt som

de andra, dvs. så att var och en först antecknar egna idéer och utvecklingstankar till exempel på gröna lappar, en sak per lapp. Sedan presenteras idéerna, diskuteras och vidareutvecklas så att det uppstår flera idéhelheter.

7. Smågrupperna väljer en idéhelhet som de presenterar för de andra deltagarna. De andra kommenterar och ger tips för hur idén kan vidareutvecklas.

8. Idéerna som uppstår som resultat av processen vidareutvecklas för presentation och publicering på tjänsten Ungasidéer.fi De kan presenteras skriftligen, med bilder, som en video eller genom en kombination av de olika sätten. Om det finns tid lönar det sig att satsa på presentationens format och uppmuntra till kreativa produkter.

Handledd rundvandring

(Horelli, Kyttä & Kaaja 2002, 37)

Mål

Tanken bakom en handledd rundvandring är att som grupp gå någonstans och systematiskt bedöma bostadsområdet. Metoden passar bra för inledning eller bedömning av gemensamt planerade projekt. Rundvandringar har använts i många projekt, bland annat då förorten Rönninge i Helsingfors restaurerades. En handledd rundvandring består av en gruppvandring och en gruppdiskussion. Vandringen skräddarsys enligt behovet. Metoden gör det möjligt för olika grupper att direkt växelverka med varandra, vilket kan leda till att opinionerna sammanfaller eftersom det är möjligt att granska åsikterna under diskussionens lopp.

Förberedelser

Innan rundvandringen planeras rutten i det område som undersöks. Rutten markeras på en karta. Cirka 5 hållplatser väljs ut och dessa ritas in på kartan med siffror. Det lönar sig att välja hållplatserna för att få information om just de saker som intresserar i området. Sedan väljs den deltagande gruppen ut, det ska helst inte vara fler än tio personer. Gruppen kan bestå av personer som representerar olika åsikter och är i olika åldrar (även barn och unga bland de vuxna).

Förverkligande

Under rundvandringens lopp ska varje deltagare under pauserna på hållplatserna anteckna positiva och negativa iakttagelser om miljön och möjliga förbättringsförslag. Inget meningsutbyte bör ske i det här skedet. Rundvandringen kan även vara en rollek där man ber deltagarna leva sig in i miljön och olika gruppers behov. Rundvandringen avslutas med diskussion inomhus. Diskussionen tar oftast 1,5-2 h, ibland längre. Det skadar inte med servering. Rutten behandlas en plats åt gången: var och en berättar i tur och ordning sina positiva och negativa iakttagelser och samtidigt förs en diskussion. Det är viktigt att ge alla deltagare rum att tala. Om gruppen är stor kan man under diskussionen dela in den i smågrupper som sammanställer diskussionen på överenskommet sätt, till exempel genom att skriva ner och presentera fyra positiva och fyra negativa saker om varje hållplats.

Dokumentation

Diskussionen antecknas med den noggrannhet som behövs med tanke på fortsättningen. Det är rekommenderat att göra anteckningar där man i efterhand kan kolla vem som sa vad. De teman som framkommer under diskussionerna antecknas till exempel på en whiteboard. Det vore bra om det finns en skild sekreterare så att inte diskussionsledaren behöver göra detta. Diskussionerna efter en handledd vandringsrunda ger möjligheter för fortsatta analyser på många nivåer. För forskningsanvändning är det bra att banda eller spela in diskussionerna. Man bör åtminstone skriva rent diskussionsresultatet och göra en sammanställning. Det vore bra att bifoga bilder från hållplatserna.

Det största problemet med området X – en dramaprocess

(Koskenniemi 2007, 107)

1. Uppvärmningsövningar.

2. Smågrupper gör en still-bild eller staty om ett viktigt ämne, till exempel ”det största problemet i vårt bostadsområde/vår skola/för våra unga”. Bilden visar kulmen, situationen på sin spets. Bilden ska ha en huvudperson och kan utnyttja lätta tyg eller annan lättflyttbar rekvisita. Människorna kan föreställa människor men även föremål eller symboliska element. Bildernas innehåll ska ändå vara lättförståeligt för utomstående. I bilderna används olika nivåer: övre, mellan och undre nivå. Påhittighet, pampighet och en harmonisk placering på scenen.

3. Bilderna visas upp för de andra grupperna eller för utomstående. Åskådarna bes om respons för att kolla om bilden går att förstå. Åskådarna ger även respons om hur bilden placerats på scen.

4. Bilden redigeras enligt responsen. Samtidigt fördjupar gruppen diskussionen om temat och kommer med nya synpunkter.

5. Bildserie med orsak och följd. Gruppen skapar en kronologisk bild om problemens orsaker och hur man nådde problemet, alltså klimaxbilden. Bilderna ska ha en huvudperson som ska vara samma i varje bild. Sedan börjar gruppen arbeta vidare från den ursprungliga klimaxbilden: en bild om vad problemet leder till och en slutbild som visar problemets slutfråga eller en öppen lösning (inte ett färdigt svar!).

6. Gruppen övar på bildserien. Uppställningen granskas och gruppen övar på smidiga övergångar från en bild till nästa.

7. Bildserierna presenteras och publiken får se dem. Kommentarer och respons.

8. Scener av bilderna. Utifrån bilderna utvecklas en serie funktionella scener som kan ha dialog, men vikten ligger på verksamheten. Varje scen börjar och slutar med en still-bild.

9. Scenerna framförs och publiken ser på dem och ger respons

10. Rytmövergångar. Mellan seriens början och bilderna skapas rytmiska övergångar med symboliska rörelser, gester, ljudlandskap, dansrörelser eller sångar. Övergångarna ska ha skeden och/eller koreografi. Övergången från en scen till nästa sker överraskande och uppfinningsrikt. Rörelsen ska tematiskt hänga ihop med övergången, med föregående eller nästa bild. I början och i slutet kan man till exempel skapa en sång.

11. Föreställningen visas och gås igenom tillsammans med de andra grupperna/publiken. Föreställningen kan gås igenom via diskussion eller med dramametoder. Om ett problem presenteras kan publiken i små grupper skapa bilder på problemets lösningar.

Dialogiskt arbetsseminarium

Seminariedeltagarna kan oftast inte påverka tillställningens agenda utan det är arrangörerna som bygger upp den. Under dialogiska seminarier får deltagarna definiera de ämnen som behandlas under seminariet. Metoden har utvecklats och testats av Jukka Hakola, Pirjo Junttila-Vitikka och Anne Luiro i Rovaniemi år 2012.

Målet med seminariet Yhteistyötä muotoilemassa som ordnades i Rovaniemi 8 september 2012 för ungdomsbranschens aktörer och unga var att skapa idéer för tjänster riktade till de unga samt stärka samarbetet mellan föreningar och stadens ungdomsaktörer. De som anmälde sig seminariet skulle per e-post svara på följande frågor:

1. Vilka saker bekymrar dig, dina vänner eller ungdomar i allmänhet just nu? (fråga till de unga)
2. Vad bekymrar dig angående barns och ungas hälsa just nu? (fråga till de vuxna)
3. Berätta om din oro kring mångprofessionellt samarbete
4. Vilka lösningar anser du kunde minska på bekymren?

De teman som lyftes fram ur förhandsmaterialet bearbetades i smågrupper enligt Open space-metoden (Open space -menetelmä 2012). Samarbetet var utgångspunkten för bearbetningen. Arrangörerna delade in förhandsmaterialet enligt teman och formade frågor som betjänade de mål som ställts upp för arbetsseminariet. En värd utsågs på förhand för varje grupp som såg till att de saker som lyftes fram i diskussionen även antecknades. De andra deltagarna fick flytta

sig mellan grupperna och lyssna, diskutera eller skapa idéer eller fokusera på att bearbeta et tema.

Smågruppernas teman:

- Hur kan vi genom samarbete mellan alla parter se till att varje barn och ungdom har kompisar och en hobby?
- Hur kan vi tillsammans se till att ungdomar och vuxna möter varandra i en positiv dialog som stöder den ungas uppväxt?
- Hur kan vi i gemenskapen se till att den unga har en studieplats och/eller sommarjobb?
- Hurdant samarbete behövs för att organisationernas handlingsförutsättningar i Rovaniemi ska garanteras?

Efter att vi fått fram tillräckligt med åsikter och tankar kring temat bad ledaren personerna som just då befann sig i temagruppen att välja ut de tre viktigaste insikterna/åsikterna/tankarna som de ville anteckna i framtidsplanen. Gruppens produktion presenterades, dokumenterades och har lett till konkreta resultat, så som vänverksamheten och till projekt för hobbyer med låg tröskel.

Hemmastadd i Finland - ungdomarnas idéer för att integrera invandrare

(Virpi Peitso)

En ökad invandring skapar tryck i integrationsfrågan. Invandringen väcker även många känslor från medlidande och empati till öppet hat. Att behandla ett skummande ämne med hjälp av en engagerande idéprocess gör att idéer kan uppstå men kan även ge insikt i mångkulturfostran.

1. Uppvärmningsövning: Ta ett steg om…
Övningen passar både för en grupp där deltagarna känner varandra och för en grupp som sammanträder för första gången. Handledaren kan uppmuntra en bekant grupp att avslöja nya sidor om sig själv eller ställa in siktet på det tema som behandlas. Gruppen står i ring och var och en ber i tur och ordning de andra att ta ett steg fram. Till exempel: Ta ett steg om du någon gång druckit kaffe med en invandrare. (Den som ber detta har alltså druckit kaffe med en invandrare och tar som första person ett steg mot mitten av ringen.). Sedan tar alla ett steg tillbaka, och nästa fortsätter. Syftet med övningen är att avslöja nya och olika sidor av gruppmedlemmarna och ställa in siktet mot temat: vi är alla olika och ändå likadana.

2. Eftersom invandring är ett ämne som väcker många känslor kan man värma upp med historier. Till exempel filmen En blomma i Afrikas öken som regisserat, skrivits och producerats av Sherry Horman eller Lejonhjärta i regi av Dome Karukoski fungerar som uppvärmning i ämnet. Med hjälp av historier blir frågorna om invandring, flyktingskap och rasism mänskligare.

3. Ämnet bearbetas enligt en kumulerande grupprocess. Efter filmen skriver var och en självständigt ner de tankar och känslor som filmen väckte. Det är viktigt att först arbeta individuellt för att alla ska kunna få sina känslor och åsikter hörda och för att få så många synvinklar som möjligt i ämnet. Efter det självständiga arbetet byter deltagarna åsikter i trepersonersgrupper. Sedan berättar smågrupperna om sina tankar och känslor åt de övriga grupperna.

4. Sedan fortsätter smågrupperna att bearbeta ämnet mot Finlands och invandringens nuläge. Till exempel kan färska artiklar om invandring i huvudmedierna användas som hjälp och faktamaterial. I smågrupperna fortsätter man behandla de känslor filmerna väckte för att behandla invandringens och integreringens problem. Handledarens uppgift är att styra processen men även förklara begrepp som invandrare, asylsökande, flykting, integration och så vidare. Grupperna kartlägger problem, hot och möjligheter. Gruppernas resultat gås igenom i storgrupp eller tillsammans med en annan smågrupp.

5. Via hot och negationer går man över till möjligheter. Hurdana lösningar kan vi komma med? Hur tycker de unga att integrationen borde ske? Vad kan de unga själva göra? Smågrupperna kläcker idéer och presenterar dem för storgruppen.

6. De idéer som presenteras ges poäng och de bästa idéerna väljs ut för vidare bearbetning. De bästa idéerna kan direkt bli skriftliga, väl motiverade idéer på tjänsten Ungasidéer.fi eller också kan de bearbetas vidare i konstnärlig form som dramahistorier, digistoryn, bildkollage och så vidare.

Engagerande modeller:

Learning cafe dvs. inlärningskafé:
www.innokyla.fi/web/malli2825539

Open space-metoden:
www.innokyla.fi/web/malli111641

Framtidsfabriken:
www.valtikka.fi/ohjaajille/menetelmapankki/prosesseja-ja-toimintamalleja/tulevaisuusverstas

Hågkomst av framtiden:
www.valtikka.fi/ohjaajille/menetelmapankki/prosesseja-ja-toimintamalleja/tulevaisuuden-muistelu

Dubbelteamet:
www.valtikka.fi/ohjaajille/menetelmapankki/prosesseja-ja-toimintamalleja/tuplatiimi

Ungdomar som utvärderare av tjänster:
www.valtikka.fi/ohjaajille/menetelmapankki/prosesseja-ja-toimintamalleja/nuoret-palveluja-arvioimassa

Klassens egen lektion:
www.valtikka.fi/ohjaajille/menetelmapankki/prosesseja-ja-toimintamalleja/luokan-oma-tunti

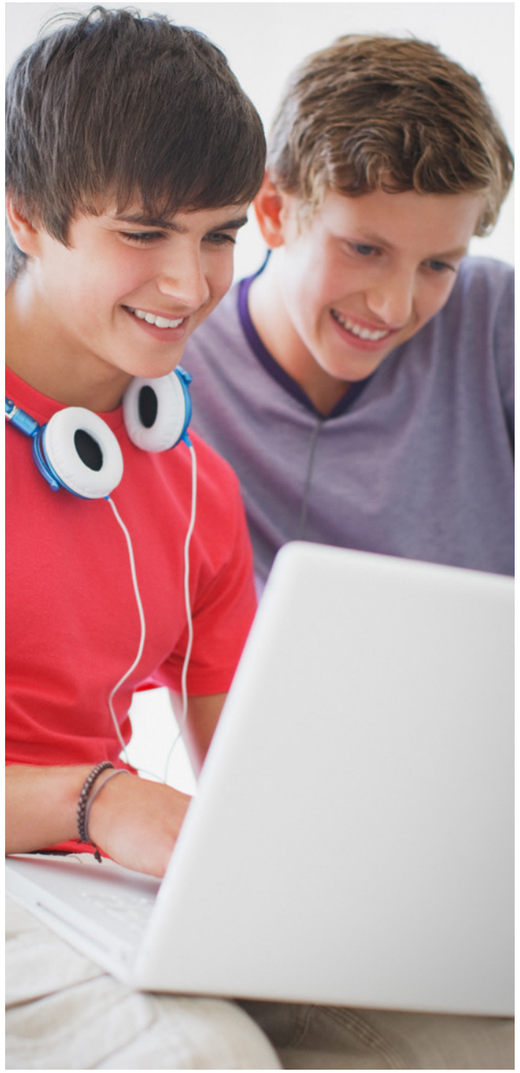

Källor

Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) (2012) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino.

Hanhivaara, Pirjo (2006) Maailmaa syleilevä osallisuus – osallisuuden suhde kouluun. Nuorisotutkimus 24 (3), 29–39.

Horelli, Liisa & Kyttä, Marketta & Kaaja, Mirkka (2002) Lasten ja nuorten osallistumista tukevia menetelmiä. Teoksessa Anu Gretschel (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta.

Huhtinen, Pirkko (2013) Tunnistatko assertiivisen, aggressiivisen ja epäassertiivisen viestinnän? *www.puhetyo.fi/2013/05/15/tunnistatko-assertiivisen-aggressiivisen-ja-epaassertiivisen-viestinnan/.* (Viitattu 15.12.2015)

Kiilakoski, Tomi (2007) Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkoston, Opetushallituksen ja Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisjulkaisu. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 8–20.

Karkkulainen, M. (2001) Siivet selkään ja draamakengät jalkaan. Draamatyö. Helsinki.

Kiilakoski, Tomi & Gretschel, Anu & Nivala, Elina (2012) Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino.

Koskenniemi, Pieta (2007) Osallistava teatteri. Devising ja muita merkillisyyksiä. Opintokeskus Kansalaisfoorumi.

Kupias, Päivi (2007) Aito vuorovaikutus ja dialogisuus. *www.tevere.fi/julkaisut-ja-artikkelit/91-tevere/artikkelit/145-aito-vuorovaikutus-ja-dialogisuus* (Viitattu 15.12.2015)

Multisilta, Jari & Niemi, Hannele (2014) Rajaton luokkahuone. Jyväskylä: PS-kustannus.

Murto, Kari (2001) Prosessin johtaminen. Kohti prosessikeskeistä työyhteisöä. Keuruu: Jyväskylän koulutuskeskus Oy.

Opetushallitus (2011) Demokratiaselvitys. Raportit ja selvitykset 27. *www.oph.fi/download/139654_Demokratiakasvatusselvitys.pdf* (Viitattu 20.11.2015)

Otakantaa.fi: Demokratia (2015). *www.otakantaa.fi/fi-FI/Tietopankki/Demokratia/Demokratia(2827689)* (Viitattu 20.11.2015).

Open space -menetelmä (2012). *www.innokyla.fi/web/malli111641* (Viitattu 20.11.2015)

Suoninen, Annikka & Kupari, Pekka & Törmäkangas, Kari (2010) Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2009 -tutkimuksen päätulokset. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. *www.ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2010/nuorten-yhteiskunnalliset-tiedot-osallistuminen-ja-asenteet* (Viitattu 20.11.2015)

Vesikansa, Sari (2002) Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä. Teoksessa Anu Gretschel (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Suomen Kuntaliitto.

God praxis och dialogiska verksamhetsmodeller:

www.innokyla.fi/sv/toimintamalli

www.valtikka.fi/ohjaajille

http://primapaper.fi/allianssi/valtikka/demokratinyckeln/primapaper

http://primapaper.fi/allianssi/valtikka/metodguide/primapaper

https://bitly.com/mll-verkkojulkaisut-kouluille-tukioppilastoiminta

http://www.edu.fi/startsidan

www.jelli.fi/osallisuus/osallisuusaineistoa/kirjallisuutta

www.sprakhjalpen.fi

www.yle.fi/aihe/oppiminen

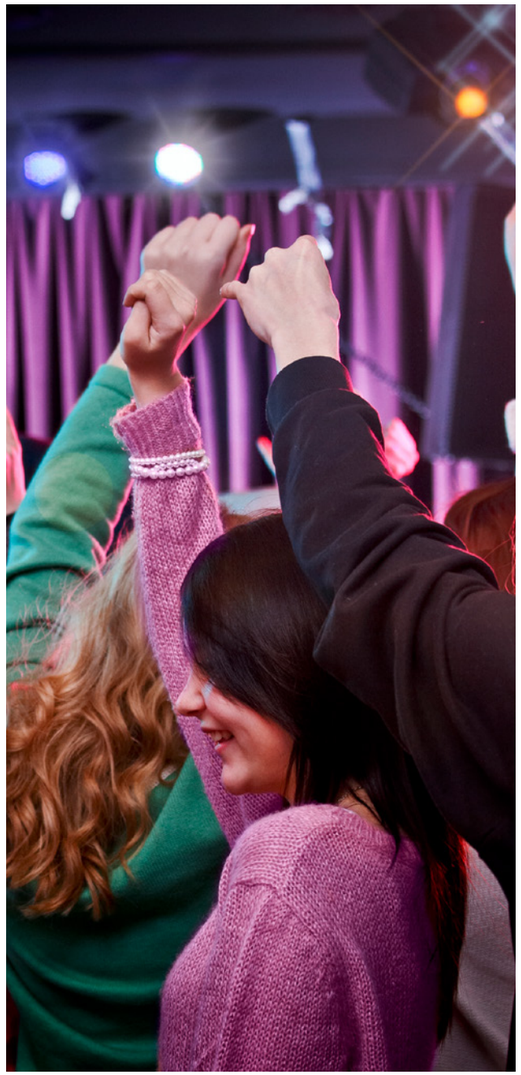

Andra publikationer i temat

Aalto, Mikko (2000). Ryppäästä ryhmäksi: turvallisen ryhmän rakentaminen. Hausjärvi: My Generation.

Hietanen, Ira & Tammi, Ari (2013) Me voimme vaikuttaa! Nuorten vaikuttamisopas. Suomen verkkodemokratiaseura ry. Kaarina: Winpase Oy. *http://bit.ly/nuorten-vaikuttamisopas*

Hyppönen, Merja & Linnossuo, Outi (toim.) (2002) Zip, zap ja boing. Leikkejä ja muita toiminnallisia menetelmiä. Helsinki: Lasten Keskus Oy.

Juuso H. & Tomperi, T. (2008). Sokrates koulussa. Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa. Helsinki: Eurooppalaisen filosofian seura ry.

Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry: Osallistavat menetelmät. Tuki- ja virikeaineisto. *www.ksl.fi/images/osallistavatmenetelmat.pdf*

Karhuvirta, Tiina (toim.) (2009) Vaikuttavasti mukana - Oppilaskunta koulun arjessa. Oy Nordprint Ab. *http://bit.ly/vaikuttavasti-mukana*

Kataja, J., Jaakkola T. & Liukkonen J. (2011). Ryhmä liikkeelle! Jyväskylä: PS-kustannus.

Kemppinen, Pertti & Rouvinen-Kemppinen, Katariina (1998). Vuorovaikutuksen aarrearkku. Vinkkejä kasvattajille. Helsinki: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Linnossuo, Outi (toim.) (1997) Hyvä, paha ja hauska. Tehtäviä ja ryhmätyöharjoituksia lasten ja nuorten kasvutyöskentelyyn. Helsinki: Lasten Keskus Oy.

Markkanen, Eeva-Liisa (2012) Kuulun! Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. *http://bit.ly/mll-kuulun*

Maude, Susanne (2011) Demokratia-avain. Opettajan opas demokratiakasvtukseen. Helsinki: Suomen nuorisoyhteistyö - Allianssi ry. *www.primapaper.fi/allianssi/valtikka/demokratia-avain/primapaper/29*

Neuvonen, Markus (2008) Demokratiaa koulunpenkille. Opettajan opas demokratiakasvatukseen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Nousiainen, Leena & Piekkari, Ulla (2005) Osallistuva oppilas - yhteisöllinen koulu. Oppilaskunnan ohjaavan opettajan opas. Opetusministeriön julkaisuja 2005/19.

Oikeusministeriö & Opetus- ja kulttuuriministeriö (2014) Toteutuvatko lasten ja nuorten osallistumisoikeudet Suomessa? Selvitys lasten ja nuorten osallistumisoikeuksien edistämisestä. Selvityksiä ja ohjeita 6/2014. *http://bit.ly/oikeusministerio-selvitys-osallistumisoikeudet*

Paalasmaa, Jarno (2014) Aktivoi oppilaasi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Perukangas, Michael (2010) Työpajatoiminta, nuoret ja osallisuus. Onnistuvat opit – monialaisen yhteistyön juurruttamismalli nuorten tukemiseksi. Valtakunnallinen työpajayhdistys.

Pihlaja, Kirsi & Snellman-Aittola, Marja (2013) Ryhmää rakentamassa. Opas tutortoimintaan. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. *http://bit.ly/mll-opas-tutortoimintaan*

Pruuki, Lassi (2008) Ilo opettaa. Helsinki: Edita.

Rantakokko, Jukka-Pekka & Lehtinen, Tuuli & Lundström, Ilona & Kenni, Mikko (2009) Vallakas – kuntalaisen vaikuttamisopas. Helsinki: Suomen kuntaliitto. *http://bit.ly/vallakas*

Salovaara, Reija (2008) Voima virtaa. Menetelmämateriaali osallisuudesta tukioppilastoimintaan ja MLL:n nuorisotyöhön. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. *http://bit.ly/mll-voima-virtaa*

Saloviita, Timo (2006) Yhteistoiminnallinen oppiminen ja osallistava kasvatus. Juva: PS-Kustannus.

Suutarinen, Sakari (toim.) (2006) Aktiiviseksi kansalaiseksi. Kansalaisvaikuttamisen haaste. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vehviläinen, Sanna (2014) Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.

Yliruokanen, Kaisa (2011) Meidän juttu. Nuoret tapahtuman järjestäjinä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. *http://bit.ly/mll-meidan-juttu*

Länktips:

www.demokrati.fi

www.ungasideer.fi

www.dinasikt.fi

www.medborgarinitiativ.fi

www.invanarinitiativ.fi

www.utlatande.fi

www.vaalit.fi

www.yhdenvertaisuus.fi

http://vm.fi/hallinnon-avoimuus/avoin-hallinto/avoimen-hallinnon-tietokortit

ungasidéer.fi

Koordinaatti - Utvecklingscenter för ungdomsinformations- och rådgivningsarbete finns som stöd för dem som använder påverkningstjänsten. Koordinaatti marknadsför tjänsten, utbildar och producerar stöd- och marknadsföringsmaterial.

Kontaktuppgifter:

planerare Merja-Maaria Oinas

Koordinaatti - Utvecklingscenter för ungdomsinformations- och rådgivningsarbete
tfn 044 703 8303, tuki@nuortenideat.fi

Ungasidéer.fi är en kostnadsfri, riksomfattande påverkningstjänst för de unga, för organisationer och aktörer som arbetar med de unga. Tjänsten produceras i samarbete av Koordinaatti - Utvecklingscenter för ungdomsinformations- och rådgivningsarbete, justitieministeriet samt undervisnings- och kulturministeriet. Den tvåspråkiga, kostnadsfria tjänsten är en del av justitieministeriets demokratitjänster på nätet www.demokrati.fi

---

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Undervisnings- och kulturministeriet

Koordinaatti